

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

VZTAH MEZI STRUKTUROU RODINY A SPOLEČNÝM TRÁVENÍM VOLNÉHO
ČASU RODIČŮ A JEJICH 11–15LETÝCH DĚTÍ

Bakalářská práce

Autor: Kateřina Olejáková, rekreologie

Vedoucí práce: Mgr. Petr Baďura, Ph.D.

Olomouc 2019

Tato bakalářská práce vznikla v rámci projektu „Vývoj a validace dotazníku zkoumajícího volnočasové aktivity u populace 11–15letých adolescentů – studie HBSC“ (IGA_FTK_2017_009)

Jméno a příjmení autora: Kateřina Olejáková

Název závěrečné písemné práce: Vztah mezi strukturou rodiny a společným trávením volného času rodičů a jejich 11–15letých dětí

Pracoviště: Katedra rekreologie

Vedoucí: Mgr. Petr Baďura, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Abstrakt:

Rodina je základním ovlivňujícím faktorem nejen každé společnosti, ale každého z nás. Vliv na dítě má také její struktura. Tato bakalářská práce se zaměřila na vztah struktury rodiny se společným trávením volného času rodičů a jejich dětí ve věku 11–15let. Práce byla uskutečněna v rámci projektu „Vývoj a validace dotazníku zkoumajícího volnočasové aktivity u populace 11–15letých adolescentů – studie HBSC“. Dotazování bylo účastno 7 základních škol Olomouckého kraje. Celkový počet respondentů byl 856 žáků z 5., 7. a 9. tříd. Výsledkem bylo, že rodinná struktura ovlivňuje společně strávený volný čas. U úplných vlastních rodin je častější, že společně hrají hry, sportují, navštěvují přátele a společně jedí nežli rodiny smíšené nebo neúplné.

Klíčová slova: adolescent, dospívání, výchova, hodnoty, volnočasové aktivity, životní styl

Souhlasím s půjčováním závěrečné písemné práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Kateřina Olejáková

Title of the thesis: The association of family structure and joint family activities of parents and their 11–15-years-old children

Department: Department of Recreation and Leisure Studies

Supervisor: Mgr. Petr Baďura, Ph.D.

The year of presentation: 2019

Abstract:

The family is a basic factor not only for every culture but for each of us. Family structure affects children. This thesis focuses on the relationship between family structure and joint family activities in children aged 11-15 years. The work was carried out under the project titled “Development and validation of the questionnaire for the assessment of leisure-time activities in 11–15-years-old adolescents – HBSC study”. Seven elementary schools of the Olomouc Region participated in this study. The total number of respondents was 856 pupils from 5th, 7th and 9th grades. As a result of our study, the family structure affects parents and their children and their leisure time. Members of nuclear family more often play games together, doing sport together, visit friends and eat together than members of divorced family and mixed family.

Keywords: adolescent, adolescence, education, values, leisure-time activities, life style

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem závěrečnou písemnou práci zpracovala samostatně s odbornou pomocí Mgr. Petra Baďury, Ph.D., uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a řídila se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci dne: 29. 3. 2019

.....

Děkuji Mgr. Petru Baďurovi, Ph.D. za odborné vedení při tvorbě bakalářské práce, za laskavý, trpělivý a velice pečlivý přístup.

Obsah

Úvod	9
Teoretická východiska	11
Volný čas a pojmy s ním spojené.....	11
Životní styl.....	13
Charakteristika vývojového období – adolescence	13
Vztah adolescenta k volnému času	15
Rodina.....	17
Vliv rodičů na volný čas adolescentů	19
Cíle práce a hypotézy	22
Hlavní cíl	22
Dílčí cíle	22
Metodika.....	23
Popis výzkumného souboru.....	23
Základní charakteristika výzkumného souboru	24
Popis výzkumného nástroje	24
Zkoumané otázky a proměnné.....	25
Popis statistických metod	26
Hladina statistické významnosti p	26
Výsledky.....	27
Způsob trávení volného času rodin.....	27
Struktura rodin	28
Informovanost matek a otců o volném čase jejich dětí	29
Vztah mezi strukturou rodiny a volnočasovými aktivitami	30
Vztah mezi informovaností a JFA	32
Diskuze	33
Závěr.....	36
Souhrn.....	37
Summary.....	38
Referenční seznam.....	39

Úvod

Rodina je nosným pilířem každé společnosti. Potvrzují to i mnohé studie (Chan, Lonsdale, & Fung, 2012; Hofbauer, 2004; Huppertz et al., 2016). Významný vliv má rodina především na zdravé návyky dětí, které mají značný přesah do jejich dospělosti. V dnešní společnosti se však mění způsob, obsah i struktura trávení společného volného času. Tuto změnu přisuzujeme především vstupu a rychlému vývoji informačních technologií. Snížila se úroveň pohybové aktivity i fyzické zdatnosti, a naopak se rozšířilo sledování televize nebo počítače (tzv. screen time) jak u dospívajících, tak u dospělých. Místo toho, aby se na televizi dívala celá rodina a byl to tak čas, který můžeme označit jako „společně strávený“, se zvýšil počet zařízení, které umožňují konzumovat jejich digitální obsah individuálně. V praxi to pak znamená, že každý člen domácnosti tráví své chvíle na jiném zařízení. Jeden používá notebook, další mobil a třetí sleduje televizi.

Prokázalo se, že významný faktor, ovlivňující trávení rodinného volného času, je pohlaví dítěte (Badura, Geckova, Sigmundova, Van Dijk, & Reijneveld, 2015). U chlapců výzkumy potvrzují, že tráví svůj volný čas s rodiči častěji nežli dívky. Další vlivný faktor je také věk dítěte (Erikson, 2015). Čím jsou děti starší, tím méně svůj čas s rodiči tráví, což není překvapivé, protože s rostoucím věkem dítěte získává zajímavější ne však důležitější postavení právě vrstevník (Řičan, 2014).

Nemění se však jenom trávení volného času, ale vůbec celá rodinná struktura. V minulosti bylo mnohem menší procento rozvodovosti (v roce 1970 byla rozvodovost na 25 %, 2000 na 33 % a v roce 2016 na 45 %), což zajišťovalo stabilní rodinné prostředí (Český statistický úřad, 2018). Dneska je situace úplně jiná. Většina mladých lidí zodpovědnost za rodinu odsouvá až na pozdější věk, oblíbili si tzv. „společné žití na hromádce“, které umožňuje mladým lidem fungovat skoro jako v manželství, akorát to není tolik „svazující“. Navíc, jak bylo již výše zmíněno, 45 % manželství dnes končí rozvodem. Dítě se tak většinou dostane do situace, kdy si jej rodiče předávají z místa na místo. Zvyká si na novou „maminku“ nebo „tatínka“ a nejspíš ve svých úvahách přemítá i nad pojmem „domov“, který pro něj může být těžko definovatelný. V jakých rodinách tedy žijí dnešní děti, když se rozvodovost v dnešní době pohybuje lehce pod 50 %? Jak vypadá dnešní rodinná struktura? Jsou rodiny spíše úplné a vlastní, nebo zodpovědnost za rodinu nese pouze jeden z rodičů?

Doba IT je dnes velmi uspěchaná, nemá řád, všechno je relativní a zpochybnitelné. Dospělý člověk se stále za něčím honí a možná ani kolikrát neví za čím. Společnost

a systém tak vytváří určitý tlak na každého rodiče, který by měl své dítě zajistit jak po vztahové, tak materiální stránce. Ovšem na to, aby rodič zvládl kvalitně zajistit své dítě po materiální stránce, potřebuje už tak vynaložit docela velké úsilí. Dospělý člověk žije s neustálým pocitem, že potřebuje navýšit svůj životní standard na úroveň, která je mu veřejně prezentována a tím se dostává do koloběhu „nestíhání“. Což má vliv na společné trávení volného času s rodinou a dětmi. Dalším problémem může být už výše zmíněná změna rodinné struktury (třeba díky rozvodu) z úplné vlastní rodiny na rodinu smíšenou nebo neúplnou. Existuje tedy rozdíl v trávení volného času rodin na základě její struktury?

Rodina je základ. Má velký vliv na trávení volného času a životní styl dětí. Je tedy významným činitelem v našich životech, proto je potřeba určit, zdali způsob trávení volného času rodin závisí na jejím uspořádání a struktuře.

Teoretická východiska

Volný čas a pojmy s ním spojené

Jednoznačně definovat volný čas jako pojem, je snahou mnoha autorů. Pro svou komplexnost, není jednoduché jej vymezit. Proto jej autoři pojímají po svém. Například Aristoteles (1996) v antickém Řecku, vnímá volný čas jako čas, který má sloužit pro rozvíjení přátelských vztahů, citu pro hudbu, veršování a rozjímání.

Pojem *volný čas* můžeme rozdělit na dva proudy. Jeden svým významem vychází z německého slova *freizeit* a vymezuje volný čas jako časový úsek. Za volný čas se tedy považuje doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovanému práci, péči o rodinu, domácnost a o vlastní fyzické potřeby (Kaplánek, 2017). Týká se oblastí života, kdy se nezabýváme starostmi spojenými s potřebou přežití (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008). Druhý pojem pocházející z francouzského slova *loisir* nebo nyní známého z angličtiny jako *leisure*. Pojem *leisure* tak především označuje *volný čas*, který je primárně spojen s aktivním prožíváním, jehož součástí je tvorba. Konzumní trávení volného času zde nepřipadá v úvahu (Blackshaw, 2010; Kaplánek, 2017; Rojek, 2005)

Vlivem industrializace došlo ve 20. letech ke změně vnímání volného času. Kolem 50. či 60. let 20. století se množství volného času zvýšilo a začal mít významnou roli v lidské společnosti. Funkcí volného času tak bylo, vychovávat novou generaci (Hofbauer, 2004). V současnosti se na volný čas nahlíží jinak. Hodaň (2002) doplňuje, že hlavní změnu v trávení volného času způsobuje vstup masové kultury a informačních technologií.

Volný čas má tři základní funkce a znaky. Mezi funkce řadíme odpočinek, zábavu a rozvoj osobnosti. V rámci odpočinku, může volný čas sloužit také jako prostředník k regeneraci a obnově sil pracujících, aby posléze byli výkonnější v pracovním procesu (Kaplánek, 2017). Mezi základní znaky volného času můžeme zařadit *svobodné rozhodnutí*, jak se svým volným časem budu nakládat. Jestli zvolím aktivní či pasivní způsob jeho trávení. Druhým znakem je určitá „neúčinnost“. Volný čas může být spojován s určitým nicneděláním nebo vnímán jako čas zbytečný, opak je však pravdou. Mnohé studie však potvrzují, že volný čas má významný vliv na zdravý vývoj člověka i dospívající dítě (Busschaert et al., 2016; Newman, Tay, & Diener, 2014; Strauss et al., 2018). Třetím základním znakem je uspokojování vlastních potřeb týkajících se především odpočinku, vlastního seberozvoje či jiných sociálních potřeb (přátelství, zábava...) a další. (Hofbauer, 2004).

Na volný čas můžeme nahlížet dvěma způsoby, jako na volný čas strukturální a subjektivní. Strukturální volný čas je pojmenováván sociology a psychology a zahrnuje čas strávený mimo pracovní výkon a jiné všední povinnosti (vaření, úklid, doprava, nákupy, spánek, hygiena...). Oproti tomu stojí vnímání subjektivní, které nám napovídá, že definici volného času musí provést jednotlivec sám. Pro někoho může být cvičení volným časem, pro někoho dřinou nebo prací. Důležité tedy je, aby si jedinec sám uvědomoval své aktivní zapojení do volného času (Newman et al., 2014). Nicméně i subjektivní volba, ve způsobu trávení volného času člověka, je závislá na prostředí, ve kterém vyrůstáme (Průcha, 1999). V jednotlivých zemích jsou patrné kulturní odlišnosti. Například český neuropatolog František Koukolík (2012) rozděluje kulturu na východní a západní, ve které pojmenovává jisté rozdíly v myšlení, vnímání reality i morálky. Východní kultura je zaměřena spíše kolektivně, kdežto kultura západní individuálně.

Můžeme tedy říci, že volný čas je také jakýmsi prostředníkem v přenášení kulturních tradic, hodnot a norem dané společnosti, který nepostrádá jak výchovné, tak morální zásady. Formuje mladého člověka v oblasti občanské angažovanosti a sounáležitosti s jeho rodným státem (Hofbauer, 2004).

Volný čas dělíme na organizovaný a neorganizovaný. Studie ukázali, že účast adolescentů v organizovaných volnočasových aktivitách má pozitivní vliv jak na spokojenost, tak fyzickou zdatnost jedince. U chlapců a starších adolescentů je lepší zvolit individuální nebo týmový sport a u dívek spíše umělecký směr (Badura et al., 2015). Pokud mluvíme o vlivu organizovaného volného času z hlediska školských úspěchů, můžeme potvrdit kladný vliv volného času na zapojení adolescenta do školských aktivit a vylepšení jeho studijních výsledků (Caldwell & Faulk, 2013).

Účast na neorganizované volnočasové aktivitě může být pro dítě významná především z hlediska rozvíjení kreativity, vlastního seberozvoje a má dramatický vliv na dospívající jedince (Mahoney, Larson, & Eccles, 2005). Nicméně existuje řada neorganizovaných volnočasových aktivit, které mohou být pro dítě či adolescenta spíše destruktivní. Řadíme mezi ně například poflakování, návštěvu supermarketu pro rozptýlení nebo setkávání se po osmé hodině večerní (Badura et al., 2018).

Významnou roli v přístupu k volnému času mají rodiče. Potvrzuje to i novodobá studie, jejíž výsledky ukazují, že pokud dochází k podpoře a motivaci ze strany rodičů, dospívající se více účastní organizovaných i neorganizovaných volnočasových aktivit (Van der Eecken, Spruyt, & Bradt, 2018).

Životní styl

Nadřazeným termínem volnému času je pojem životný styl, protože právě z životního stylu rodiny posléze vychází volba společného trávení volného času rodin. Životní styl můžeme definovat jako uspořádání typických činností, lidského jednání, mezilidských vtaů, ale také vědomí svých hodnot, norem a materiálního prostředí (Machonin, Tuček, Holda, Kostecký, & Kroupa, 1996). Nebo jako souhrn životních voleb, které jsou charakteristické v našem každodenním životě (Hendry, 2009). Každá rodina má tak svůj specifický životní styl. Ve chvíli, kdy dojde k narušení rodinné struktury jiným partnerem nebo rozvodem, mění se dosavadní životní styl rodiny na jiný. Ovlivňuje to tak nejen děti, ale i dospělé a může to pro jednotlivé rodinné členy představovat stresovou situaci, se kterou je potřeba se vypořádat (Smith, 2004).

Charakteristika vývojového období – adolescence

Dospívání, je náročnou životní etapou nejen pro rodiče a dítě, ale především také pro samotný vztah rodič a dítě. Výzkum zaměřující se právě na tuto vzájemnou kooperaci prokázal, že pokud i v pubescenci vztah rodič a dítě je intenzivní a funkční, je více pravděpodobné, že se dítě vyhne například užívání drog a dalším nežádoucím aktivitám (Kapetanovic, Skoog, Bohlin, & Gerdner, 2019).

Pro toto vývojové období existují dva obecně známé termíny – pubescence a adolescence. Adolescence, z latinského významu *adolescens* = mladý, dospívající, je tedy období, kdy dochází k celkové proměně osobnosti mladého člověka (Thorová, 2015). Adolescenci můžeme vnímat jako samostatné ucelené období vývoje, trvající například 10 let (Vágnerová, 2012). Oproti tomu *pubescence* doslova znamená „získávání dospělého typu ochlupení“. Období pubescence trvá zhruba 4 roky. Průcha dělí pubescenci ještě na další dvě období: na období prepubescence od 11 do 13 let věku a období vlastní pubescence od 13 do 15 let (Průcha, Walterová, & Mareš, 2001). Stejně k této problematice přistupuje i Langmeier a Krejčířová (2006).

Říčan (2014) uvádí, že pro tuto věkovou kategorii je přesnější pojem pubescence, ve kterém pojmenovává především tělesné a hormonální změny jedince. Ale většina vývojových psychologů se spíše přiklání k variantě vnímat pubescenci neboli pubertu jako součást dospívání tudíž adolescence a nahlížet na tuto vývojovou kapitolu spíše ze široka (Erikson, 2015; Thorová, 2015; Vágnerová, 2012)

Začátek adolescence uvádí vývojoví psychologové různě. Vágnerová (2012) vymezuje začátek adolescence od 10 let věku, Thorová (2015) od 12 až 13 let a Říčan (2014) začátek proměn dítěte odhaduje na 11 let. Zahájení dospívání tedy není přesně vymezeno a záleží na individuálním vývoji každého dítěte. Na tuto individualitu upozorňují i Langmeier a Krejčířová (2006), kteří dodávají, že mnohdy není opožděn nebo uspíšen pouze fyzický vývoj dítěte, ale také vývoj v oblasti intelektu. Tuto problematiku tak nazývají pojmem *interindividuální variabilita*.

Nástup dospívání je spojen především s *tělesnými proměnami* a s rychlým růstem tzv. spurtem, kdy dítě naroste zhruba o 20 % celkové výšky. Růst v tomto období řídí růstový hormon, IGF a taky další pohlavní hormony, které regulují pohlavní zrání a růst sekundárních pohlavních znaků. Výškový vývoj a první menstruaci u dívek můžeme spojit s pojmem „sekulární akcelerace což interpretujeme jako “zrychlení růst či, dřívější dospívání” tělesného vývoje během staletí. Oproti 19. století, kdy dívky začínaly svůj první cyklus mezi 15. a 16. rokem, je to dnešní situace jiná a dívky s první menstruací začínají již ve 12 či 13 letech. Tedy o celé 2–3 roky dříve. Dochází tedy ke zkrácení dětství (Langmeier & Krejčířová, 2006). Nedílnou součástí dospívání je zvýšená produkce mazových a potních žláz. Dívkám začínají růst prsa tzv. telarché a ochlupení tzv. pubarché, po těchto znacích následuje první menstruace. U chlapců dochází k mutaci tzv. změně hlasu, růstu vousů a první ejakulaci. Fyzický vzhled má v době dospívání zásadní vliv na formování vlastní identity a sebedůvěry (Thorová, 2015). Co se týče pohybového vývoje v dospívání, dochází k rozvoji motorických a pohybových schopností. Puberta je senzitivním obdobím pro spoustu sportovních schopností. Můžeme mezi ně zařadit například rychlost, vytrvalost, sílu, koordinaci nebo rovnováhu (Lehnert, Kudláček, Háp, & Bělka, 2014).

V adolescenci dochází k rozvoji *myšlení*, včetně kognitivních schopností jedince. Adolescent je schopen uvažovat abstraktně i hypoteticky. Jedinec zvládá formální logické operace. Dochází ke změně vnímání času. Adolescent je schopen na rozdíl od dětí mladšího školního věku, které žijí především přítomností, hovořit a přemýšlet o budoucnosti i minulosti. Pro toto období je typický radikalismus a názorová vyhraněnost (černobílý svět). Jedinec se blíží do období vrcholu intelektových schopností. Dospívající lépe zvládá schopnost používat tvořivé a kreativní myšlení oproti dospělému, který využívá své získané zkušenosti. Dochází k rozvoji kritického myšlení a mladý člověk je pomalu schopen přemýšlet nad zadanou problematikou vědecky (Vágnerová, 2012).

Emocionální vývoj je definován především silnou emocionální labilitou a pubescentním negativismem. Jedinec velmi silně vnímá smutek, zlost či znechucení (Říčan, 2014). Steinberg také popisuje, že intenzivní emoce a pomaleji si rozvíjející regulační dovednosti jsou důvodem, proč je psychika adolescentů zranitelnější. Adolescenti tak mají největší předpoklad, že se zapojí do rizikových akcí (kouření, vandalismus, braní drog, pití alkoholu...), které mohou mít negativní vliv na jejich další život (Steinberg & Drabick, 2015). Nevyskytují se však pouze negativní emoce, ale také poruchy pozornosti, spánku či nechutenství k jídlu. Častá je také zvýšená unavitelnost a občasné návaly nevybité energie a aktivity (Langmeier & Krejčířová, 2006; Nickel, 1972).

Erikson (2015) období adolescence vnímá jako období sociálních vztahů a vazeb. Budování vztahu k vrstevníkům, autoritám a k sobě samému. Mladý dospívající se začíná skupinově vymezovat, nachází sebe sama ve svém osobitém projevu třeba v oblékání (Langmeier & Krejčířová, 2006). Říčan (2014) tento výrok doplňuje a dodává, že začíná vznikat první rozdíl mezi formální a neformální autoritou. Lepší pozici pro ovlivňování dospívajícího jedince začínají získávat vrstevníci, kteří se v sociální skupině (třída) dokáží prosadit, ostatní zaujmout a strhnout na svou stranu. Méně populárními se stávají učitelé a jiné formální authority, které získávají roli tzv. *společného nepřítele*. Autoritativní přístup a výchovu bychom měli volit u adolescentů jen v krajní nouzi. Svoboda, je pro dítě v tomto věku důležitou hodnotou. Závislost na rodičích klesá, přesto pubescent vnímá vztah mezi ním a rodiči jak z hlediska existenční závislosti, tak z hlediska závislosti citové stále jako důležitý i přes všechny vzdory, vymezování se a oddělování dospívajícího "já" od rodičů, dospívající vnímá rodiče jako nejsilnější zdroj sociální jistoty. Langmeier a Krejčířová (2006) dále uvádějí 5 fází, kterými si mladý dospívající člověk projde při budování vztahu k vrstevníkům. Pro první a druhou fázi je stěžejní vztah k vrstevníkům stejného pohlaví. Třetí fáze nese název *přechodná etapa*, zde totiž jedinec pocítuje svůj zájem o opačné pohlaví a o komunikaci s ním, avšak stud jedinci nedovolí navázat přímou komunikaci s osobou opačného pohlaví. Následující dvě fáze se zabývají postupným navazováním intimnějších vztahů vedoucích k hlubokému přátelství nebo zamilovanosti.

Vztah adolescenta k volnému času

Vztah adolescentů k volnému času se v období dospívání mění. Jedinec si sám volí způsob, jak s volným časem naloží. Hlavní vnější motivací už nejsou pouze rodiče, ale

i vrstevníci (Chan et al., 2012). V adolescenci se otvírá pro dospívajícího celá řada možností, které může činit ve svém volném čase. Říčan (2014) uvádí, že se u jedinců může zvýšit zájem o čtení. U vyzrálých jedinců i o literaturu pro dospělé. Výzkumníci z Brazílie vydali článek o pozitivním vlivu čtení u dětí ve věku 11–15 let na jejich studijní výsledky. Naopak trávení volného času s vrstevníky a kamarády tato studie shledala jako negativní s ohledem na trávení studijního času za školou a zhoršení jejich studijních výsledků (Wehrmeister et al., 2018). K náplni volného času můžeme zařadit i pohybovou aktivitu, která je důležitou součástí jak zdravého životního stylu, tak efektivního volného času. Pohybová nebo také fyzická aktivita představuje důležitou součást každodenního života. Má významný vliv jak na tělesný tak duševní stav jedince (Savina, Garrity, Kenny, & Doerr, 2016). Můžeme ji rozdělit na organizovanou a neorganizovanou, pravidelnou a nepravidelnou. Mezinárodní zdravotnická organizace (WHO) vydává řadu doporučení týkající se právě pohybové aktivity. Jedním z nich je třeba výkon středně intenzivní pohybové aktivity alespoň po dobu 60 minut (World Health Organization, 2004). Dalším relevantním doporučením je také 11 000 kroků na den u dívek a 13 000 kroků na den u chlapců. Pokud výše uvedený počet kroků nelze realizovat každý den, mělo by se jednat aspoň o nadpoloviční počet dnů v týdnu (Sigmund & Sigmundova, 2011). Pohybová aktivita je prevencí proti většině civilizačních chorob (Poulain et al., 2017)

Sport je pro jedince v tomto věku důležitou součástí zdravého a správného vývoje. Významný vliv má sportovní prostředí především na sebevědomí jedinců, kteří porovnávají své výkony s ostatními (Říčan, 2014). Adolescenti podílející se na jakékoli organizované volnočasové aktivitě zaznamenávají lepší školní výsledky (Badura et al., 2016). Jiné studie prokázaly, že dívky, které se účastní týmových nebo individuálních sportů a chlapci, kteří docházejí do týmových sportů, se více účastní i jiných sportovních aktivit (Lawler, Heary, & Nixon, 2017).

Prokázalo se, že to, co člověk dělá v mládí, se projeví i v jeho dospělosti. Například vykonává-li jedinec pohybovou aktivitu v dospívání, zvyšuje tím tak podíl pohybové aktivity v dospělosti (Isensee, Suchert, Hansen, Weisser, & Hanewinkel, 2018; Mäkelä, Aaltonen, Korhonen, Rose, & Kaprio, 2017).

Dalším způsobem, který je v dnešní době stále se rozšiřující je trávení volného času před obrazovkou smartphonu nebo TV či PC (Bucksch et al., 2016; López-Sintas, Rojas-Defrancisco, & García-Ivarez, 2017; Sigmundová et al., 2017) . Časopis *Game for Health Journal* uveřejnil v roce 2015 studii, která se zaměřila na aktivní videohry a sledovala úroveň aktivity dětí. 58 % dětí splnilo doporučenou dávku pohybové aktivity. Když si dítě

mělo zvolit mezi aktivní či neaktivní hrou, 68 % dětí si zvolilo hru, kde aktivní být nemuselo. Mimo to, u sedavých her dítě trávilo více času nežli u her aktivních (Forde & Hussey, 2015).

Rodina

Jak už jsme výše zmínili, rodina je základním a nejdůležitějším prvkem ve vývoji jedince. Pojem *rodina* můžeme tedy definovat jako první sociální prostředí, se kterým se jedinec ve svém životě setkává. Rodina pečuje o jeho zdravotní, tělesný i duševní stav. Dospívající si zde utváří základní normy a návyky pro svůj život. Tuto definici pro rodinu používají již výzkumníci z bývalého ČSSR (Slepičková, 2000). Forma tradiční rodiny přináší jejím příslušníkům řadu pozitivních benefitů (Hofbauer, 2004). Její vliv a důležitost je tedy stále aktuální i pro rodiny 21. století, což podporují myšlenky novodobé studie (Chan et al., 2012; Huppertz et al., 2016).

Pro dospívající dítě jsou podstatné především podmínky života a rodinná výchova, což zahrnuje její úplnost a velikost (Hofbauer, 2004). Tyto podmínky mohou v dnešní společnosti se skoro 50 % rozvodovostí představovat určité omezení. Rodinu tak můžeme rozdělit na úplnou vlastní, neúplnou vlastní (život s jedním z rodičů), nevlastní a další možnosti. Smith upozorňuje, že pokud dítě dospívá v rodině, s alespoň jedním rodičem nevlastním, situace se může zkomplikovat. Dítě nemusí respektovat autoritu v náhradním rodiči. Smith (2004) také uvádí, že lépe se do nové rodiny začleňují náhradní otcové nežli náhradní matky z důvodu toho, že matky většinou rodině udávají řád.

Definici rodiny doplňuje Fromm (2001), který svůj důraz klade na rodiče, kteří by v dětech měli pěstovat svobodu. Nicméně ne svobodu ve smyslu „anarchie“, ale svobodu vedoucí k růstu a určité poslušnosti zákonů, které jsou schopny optimálně korigovat lidský rozvoj. Dělí tak autoritu na *racionální* a *iracionální*. *Racionální autorita* vede k rozvoji kritického myšlení dítěte a víru v život jako takový. *Iracionální autorita* se snaží v dítěti realizovat své cíle, které nevedou k žádnému specifickému rozvoji jedince.

Rodič neztrácí svou autoritu ani v průběhu dospívání svého dítěte, i přesto že typickým znakem tohoto období je změna způsobu respektování autorit a do popředí se dostávají spíše vrstevníci (Chan et al., 2012; Leman, 2000). Což může pro mnohé z rodičů představovat silnou někdy až negativní zkušenost, především pro matky. Rodiče na tuto situaci mohou reagovat různými způsoby. V tomto případě uvedeme dvě extrémní reakce,

keré vývoj dítěte mohou negativně ovlivnit. První z nich je, že matky se snaží mít dospívající stále fixované na sebe, čímž mu omezují jeho další rozvoj. V opačném případě může přístup rodičů vyvolat předčasnou emancipaci dospívajícího jedince. Pokud dítě vyrůstá v rodině, která pro něj představuje bezpečí a jistotu, předpokládá se, že dítě snadněji dojde transformace z dítěte ve vyrovnaného a sebejistého dospělého jedince (Langmeier & Krejčířová, 2006).

Na první pohled se zdá, že s pojmem rodina můžeme spojit pojem domov. Domov je však místem, které se s rodinou překrývat může, ale také nemusí. Je častěji vázán s rolí matky než otce, protože právě matky vytvářejí ono známé *teplo domova*. Domov a rodina, jsou v dnešní době ohroženy. Společnost je zaměřena spíše na hédonismus a uspokojování vlastních potřeb. Ač by se mohlo zdát, že technika sloučí jako pojítka mezi lidmi a internet jako něco, co udržuje jedince více *doma*, neznamená to, že nedojde k odcizení mezi jednotlivými členy domácnosti (Fromm, 2001; Podracký, 2016).

Zvýšení podílu rozpadu rodin je patrné z údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ), který uveřejnil stav rozvodovosti za posledních 65 let. Rozvodovost v České republice stoupla oproti roku 1950 o 33% bodů. ČSÚ uvádí, že v roce 1950 byla rozvodovost na 12 %, nyní se rozvodovost, rok 2015, pohybuje kolem 45 % (Český statistický úřad, 2018). V dnešní době je oproti minulosti častější, že se setkáme s dětmi, které žijí pouze s jedním rodičem. Rodiny v dnešní době prochází určitou krizí (Hofbauer, 2004). Smith (2004) uvádí, že každé páté dítě žije pouze s jedním rodičem, z toho 14 % dětí žije s otcem. Důvodem vyšší rozvodovosti je patrně vliv společnosti, která se oproti minulosti rapidně změnila. Ženy jsou emancipované a nezávislé, z rodiny a partnerství je mnohem snadnější odejít. Ohroženou skupinou ve vnímání rozvodu jsou vždy děti. Dospívající, kteří prožívají rozvod rodičů, mohou pociťovat neúctu sami k sobě, ztrátu sebevědomí a důvěry v druhé lidi (především pak k opačnému pohlaví).

Dalším pojmem, který se pojí nejen s rodinou a domovem, ale také se školou či jinými organizacemi, je *výchova*. Výchovu můžeme rozdělit na formální, informální a neformální. Výchova formální zahrnuje systémovou výchovu na školách či dle jiných připravených programů (tělesná výchova, školní výlety). Výchova informální je neorganizované působení na člověka vznikající s každodenní zkušeností všedního života. Můžeme sem zařadit například výchovu dětí rodiči. Rodiče na děti působí nejen co se týče budování a přijímání například genderových rolí (mateřství, otcovství), ale také především ovlivňují jejich volnočasové aktivity a vztah k životnímu stylu (Shaw, 2001). Posledním typem výchovy je výchova neformální, která sice organizovaně a cíleně probíhá, ale

jedinci se předává určitá zkušenost či poslání. Do neformální výchovy můžeme tedy zahrnout volnočasovou výchovu (Hofbauer, 2004).

Volnočasová výchova tedy zahrnuje výchovu ve volném čase, výchovu prostřednictvím volného času a výchovu k volnému času. Do výchovy ve volném čase můžeme zařadit výchovu probíhající mimo čas, ve kterém se uspokojují základní potřeby či povinnosti, jak pracovní, tak školní. Do realizace volného času jsou zapojeni sami účastníci, kteří do tohoto časové prostoru vstupují aktivně a dobrovolně a podílejí se na jeho formování. Výchova prostřednictvím volného času zahrnuje praktické osvojování si nových zkušeností a dovedností. A výchova k volnému času směřuje především k reflexi volného času či způsobům jeho využívání. Výchovu k volnému času můžeme tedy označit jako určitý klíč k rozvoji člověka (Hofbauer, 2004).

Vliv rodičů na volný čas adolescentů

Pro dospívajícího jedince je i přes všechny změny rodina důležitá. Španělská studie prokázala, že pokud dítě vyrůstá v rodině, která spolu tráví volný čas ráda, má to pozitivní vliv jak na osobní, tak sociální vývoj. A byla zaznamenána vysoká míra spokojenosti dítěte s jejich volným časem, když rodina tráví čas společně (Família et al., 2018). Společný volný čas ovlivňuje také zdraví dítěte. Švédští vědci přišli se závěry, že určité volnočasové aktivity ovlivňují pozitivně i negativně zdraví dětí. Například sportování, společné hraní her, chození na procházky, ven či třeba do kina ovlivňují zdraví dítěte pozitivně. Negativní vliv se zaznamenal u surfování na internetu, dělání domácích úkolů či nakupování. Větší míra společného trávení volného času byla zaznamenána u rodičů, na které byl vyvíjen menší tlak v zaměstnání (délka pracovní doby, pracovní požadavky) (Berntsson & Ringsberg, 2014).

Rodinné prostředí ovlivňuje nejenom zdravý vývoj jedince, ale také jeho budoucí vztah k volnému času. Mladý jedinec je vnímavý vůči změnám rodinného klimatu, jako je například rozvod, ale i způsobu trávení volného času rodičů. Pokud je dítě ve svém volném čase aktivní, můžeme předpokládat, že jsou aktivní i jeho rodiče. Vztah dospívajícího k vlastnímu volnému času je do značné míry ovlivněn vztahem rodičů k jejich volnému času. Pokud je rodič aktivní, je pravděpodobné, že aktivní bude i jeho potomek. Pokud však rodič tráví většinu svého volného času u TV, pravděpodobně bude dítě k volnému času přistupovat podobně (Strauss et al., 2018). Další studie potvrdila, pokud je rodič stejného pohlaví jako dítě má na něj větší vliv. Tudíž vyšší pohybová aktivita matek, vede

k vyšší pohybové aktivitě dcer. Stejně tak, to probíhá i u opačného pohlaví. Pokud však rodič vykonává sedavé zaměstnání, dítě má větší tendence přijímat sedavý způsob života (Brouwer et al., 2018). Něco podobného potvrzuje i belgická studie, která prokázala, že pokud rodiče tráví svůj volný čas u TV, zvyšuje se pravděpodobnost, že stejně svůj volný čas bude trávit i dítě (Busschaert et al., 2016). Významnou roli ve způsobu trávení volného času dětí hraje také podpora rodičů a jejich motivování. Díky tomuto motivování mnoha adolescentů vytrvá u sportu a vykonává jej ve svém volném čase (Huppertz et al., 2016).

Co se týče vztahu rodičů ke společnému trávení volného času s jejich dětmi, jsou mu i v dnešní době pozitivně nakloněni. Nicméně s rostoucími standardy na blahobyt, pracovní povinnosti a životní úroveň se volný čas rodin zkracuje. Pokud se na rodiče podíváme ne jako na celek, ale jako na otce a matku, pak matky s dítětem tráví volný čas častěji nežli otcové (Bermúdez, García & Varela-garrote, 2018)

Informace o tom, jakým způsobem tráví dítě svůj volný čas, získávají rodiče především prostřednictvím dítěte. Existují však i další způsoby, jak se o volném čase dítěte informovat (doprovod do kroužků, konzultace s lektory, učiteli, sociální sítě, ...). V období, kdy dítě dospívá a začíná si chránit své soukromí, může dojít ze strany rodičů k jistým obavám, co vlastně dítě dělá. Bělehradská studie se touto problematikou zabývala a doporučuje, aby se rodiče nezaměřovali až tak na monitoring svých dětí jako spíše na vzájemné respektování pravidel (Kovacevic-Lepojevic, 2017).

Informovanost rodičů se může zkomplikovat ve chvíli, kdy dojde k rozpadu rodiny. A s ním i ke změně trávení volného času. Rodič, kterého dítě méně vídá, pečlivě volí náplň společného volného času, která by měla být adekvátní věku dítěte a situaci ve které se nachází. Druhý rodič tak může být dítětem posuzován a hodnocen (Smith, 2004). Jaký má vliv na dítě struktura a funkčnost rodiny potvrzují další studie. Děti žijící v úplné rodině méně kouří nežli děti žijící buď s jedním rodičem nebo v jiné rodinné struktuře (Bjarnason et al, 2003). Stejně výsledky se potvrdily u dětí, které požívají alkohol. Děti žijící v úplných rodinách požívají méně alkoholu nežli děti v rodinách rozvedených a děti žijící pouze s jedním z rodičů (Bjarnason, Andersson, & Choquet, 2003). To jakým způsobem funguje rodina a jakým způsobem motivují rodiče své dospívající děti, se odráží i na jejich pohybové aktivitě (Henriksen, Ingholt, Rasmussen, & Holstein, 2015).

Víme, že je tedy velice důležité, aby dítě vyrůstalo ve funkční spokojené rodině, která dítěti poskytne příjemné prostředí pro jeho vývoj. Také aby rodiče zodpovědně přistupovali ke svému volnému času, protože dítě napodobuje návyky rodičů. Nicméně to,

co nám zatím známo není, je, jaký vliv má rodinná struktura na způsob trávení volného času rodičů a jejich dětí.

Cíle práce a hypotézy

Hlavní cíl

Hlavním cílem bakalářské práce je posoudit vzájemný vztah mezi strukturou rodiny a společným trávením volného času rodičů a jejich dětí ve věku 11–15let.

Dílčí cíle

- posoudit míru informovanosti rodičů o volném čase jejich dětí v závislosti na struktuře rodiny
- zjistit, kterými společnými aktivitami tráví dnešní rodiny svůj volný čas nejčastěji
- posoudit vztah mezi společnými aktivitami a informovaností rodičů o volném čase jejich dětí

Metodika

Popis výzkumného souboru

Pro zpracování praktické části této práce byla použita data z výzkumného projektu s názvem „Vývoj a validace dotazníku zkoumajícího volnočasové aktivity u populace 11–15letých adolescentů – studie HBSC“ (IGA_FTK_2017_009)“ (dále jen „HBSC 2017 – Volný čas“). Sběr dat proběhl na podzim (září, říjen) roku 2017 na 7 základních školách, 4 okresů (Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk) Olomouckého kraje. Přičemž 2 školy byly z velkého města (Olomouc, Prostějov), 2 z malého města (Mohelnice, Litovel) a 3 z vesnic (Troubky, Slatinice, Dub nad Moravou). Celkově bylo do výzkumu zapojeno 1017 žáků ze 45 tříd (5., 7. a 9. ročníků). Z 5. ročníku bylo zapojeno 17 tříd, ze 7. a 9. ročníku po 14 třídách. Data byla sbírána prostřednictvím tištěných dotazníků. Ze souboru 1017 respondentů nakonec dotazník vyplnilo 856 žáků (84 %). Celkově tedy absentovalo 161 dětí (16 %). Kvůli nemoci se omluvilo 62 dětí (6 %), z jiného důvodu chybělo 27 dětí (3 %) a 72 žáků odmítlo dotazník vyplnit či nedonesli informovaný souhlas rodičů (7 %).

Celkově bylo pro analýzy použito 673 dotazníků z 856 vyplněných. Chybějících 183 dotazníků bylo vyřazeno z důvodu nespolehlivosti či chybějících údajů (pohlaví, věku, či další pro nás důležité informace).

Základní charakteristika výzkumného souboru

Tabulka 1.

Výzkumný soubor: „Volný čas rodin dle její struktury – HBSC 2017“ podle ročníku a pohlaví:

Ročník	Chlapci		Dívky		Celkem		Věk	
	n	%	N	%	N	%	M	SD
5. ročník	96	51,3	91	48,7	187	100	10,28	0,5
7. ročník	129	52,2	118	47,8	247	100	12,34	0,5
9. ročník	148	61,9	91	38,1	239	100	14,31	0,86
Celkem	373	55,4	300	44,6	673	100	12,47	1,72

Poznámka: M – aritmetický průměr, SD – směrodatná odchylka, n – počet respondentů, % - procento respondentů odpovídající požadavkům

Popis výzkumného nástroje

Výzkum probíhal u žáků 5., 7. a 9. tříd prostřednictvím anonymních dotazníků orientovaných na životní styl, spokojenost a způsob trávení volného času dětí. Dotazník byl vytvořen v rámci projektu „Vývoj a validace dotazníku zkoumajícího volnočasové aktivity u populace 11–15letých adolescentů – studie HBSC“ (IGA_FTK_2017_009)“, který navazuje na mezinárodní studii Health Behaviour in School-aged Children (HBSC). K členství v HBSC studii se hlásí v tomto období 49 zemí /regionů světa z Asie, Severní Ameriky a zejména Evropy.

Dotazník je složen ze 4 částí (úvodní, část zaměřenou na pohybovou aktivitu, volný čas a rodinné zázemí). V úvodní části nalezneme základní informace o respondentech (pohlaví, věk, třída, výška, váha a počet obyvatel v místě jeho bydliště).

Dotazník obsahuje otevřené a uzavřené otázky. Respondenti zaznamenávali odpovědi u uzavřených otázek křížkem.

Zkoumané otázky a proměnné

Tématem práce je zkoumání „Vztahu mezi strukturou rodiny a společným trávením volného času rodičů a jejich 11–15letých dětí“, v dotazníku toto téma reflektují čtyři otázky. Jedná se o otázky uzavřené, kdy respondent volí odpověď, která nejlépe vystihuje jeho názor. Znění otázky zkoumající strukturu rodiny je následující: *Má rodina, ve které žiji, je...* Respondent měl možnost odpovědět následovně 1) *úplná vlastní* (oba rodiče jsou vlastní) 2) *úplná smíšená* (jeden z rodičů je nevlastní) 3) *neúplná* (jen s matkou nebo s otcem) 4) *je to jinak* (např. žiji u prarodičů, pěstounů či v dětském domově).

Jedna dvojice otázek je zaměřena na to, kolik toho ví matka a otec o tom, co dělá jejich dítě ve volném čase. Přesné znění otázky: *Kolik toho tvá matka/otec opravdu ví o tom, jak trávíš svůj volný čas?* Na otázku respondent opět odpovídá křížkem a označuje tak úroveň informovanosti rodičů. Tedy varianty 1-4, přičemž 1) znamená *ví toho hodně*, 2) *ví toho málo*, 3) *neví nic* 4) *nemám matku/otce nebo se s ní/ním nevidám*. Odpovědi jsme kategorizovali do dvou skupin 1) *ví toho hodně* (zahrnuje pouze odpověď 1.) 2) *ví toho málo* (zahrnuje odpovědi 2-4). Pro zjištění úrovně informovanosti rodičů jsme sloučili data z kategorie *otec, matka* do jedné kategorie *rodič*. A rozdělili jsme tyto rodiče do tří skupin – ví oba rodiče, ví alespoň jeden rodič, neví žádný rodič.

Nyní následuje otázka zaměřená na konkrétní aktivity, které spolu rodiny vykonávají ve svém volném čase. Ta je složena z 8 podotázek týkajících se konkrétní volnočasové aktivity a jejich odpovědí. Výčet aktivit: a) *díváme se společně na TV nebo video*, b) *hrajeme si spolu doma* (např. společenské hry), c) *jíme společně* (např. večeři), d) *chodíme na procházky*, e) *chodíme spolu ven* (např. na večeři, do kina), f) *navštěvujeme spolu přátele a příbuzné*, g) *sportujeme spolu*, h) *sedíme a povídáme si o různých věcech*. Odpovědi zachycují četnost vykonávání dané aktivity a rozdělujeme je takto: Aktivity vykonáváme a) *každý den*, b) *většinu dní*, c) *asi 1krát týdně*, d) *méně často*, e) *nikdy*. Odpovědi u jednotlivých aktivit jsme kategorizovali do dvou skupin. U společného sledování TV nebo videa a společného jedení jsme odpovědi rozdělili takto a) *většinu dní* (odpověď zahrnuje varianty a, b), b) *méně často* (odpověď zahrnuje varianty c, d, e). U zbylých šesti aktivit jsme data dichotomizovali na a) *aspoň někdy nebo alespoň jednou týdně* (odpovědi a, b, c), b) *nikdy* (odpověď d, e).

Popis statistických metod

Data jsme zkontrolovali, zpracovali a přepsali do elektronické podoby prostřednictvím programu IBM SPSS v 22.0 (IBM Corp. Released, Armonk, NY). Nejdříve jsme využili základní popisnou statistiku, rozdělení respondentů dle pohlaví a ročníku, výčet volnočasových aktivit a dopočítali jsme průměrný věk (včetně směrodatné odchylky) respondentů v jednotlivých ročnících.

Porovnali jsme je s rodinnou strukturou s otázkou týkající se rodičovské informovanosti o volném čase (viz tabulku č. 2). Pro tento výpočet jsme použili filtr, který nezahrnul do propočtů děti, které žijí v rodinné struktuře jiné nežli úplné vlastní, smíšené nebo nevlastní. Pro posouzení statistické významnosti rozdílů v informovanosti rodičů dle rodinné struktury jsme použili Pearsonův chí-kvadrát test.

Pro zodpovězení naší základní otázky, *jaký má vztah struktura rodiny ke způsobu trávení volného času rodin*, jsme použili binární logistickou regresi, kde jsme sledovali vztah mezi volnočasovými aktivitami (joint family activities – JFA) a rodinnou strukturou. Vztah byl v dalším kroku kontrolován pro faktory pohlaví, věku. Pro tuto analýzu bylo potřeba upravit data do dichotomické podoby. Provedli jsme úpravu jednotlivých aktivit dle výše zmíněné podkapitoly s názvem *Zkoumané otázky a proměnné*. Opět jsme použili filtr, pro kategorii mám jinou rodinnou strukturu než úplná vlastní, smíšená nebo neúplná.

Hladina statistické významnosti p

Pro testování statistické významnosti rozdílů používáme test dobré shody (chí-kvadrát), který nám umožní posoudit, zdali jsou rozdíly mezi kategoriemi statisticky významné či nikoli. Pokud je hodnota významnosti $p <$ nebo $=$ hodnotě alfa, můžeme říci, že test statistickou významnost potvrdil. A říká, že pokud bychom sesbírali data metodologicky stejným způsobem, na 95 % by výsledky vycházely podobně. Zvolená hodnota pro alfa je 0,05. Pokud by p hodnota vyšla vyšší než hodnota α považovali bychom test za statisticky nevýznamný (Řehák, 2015).

Výsledky

Způsob trávení volného času rodin

Zkoumané rodiny tráví nejvíce společného času jedením, povídáním si a sledováním televize. Aktivní trávení volného času skrze sport vyšlo jako nejméně využívaný způsob trávení volného rodinného času.

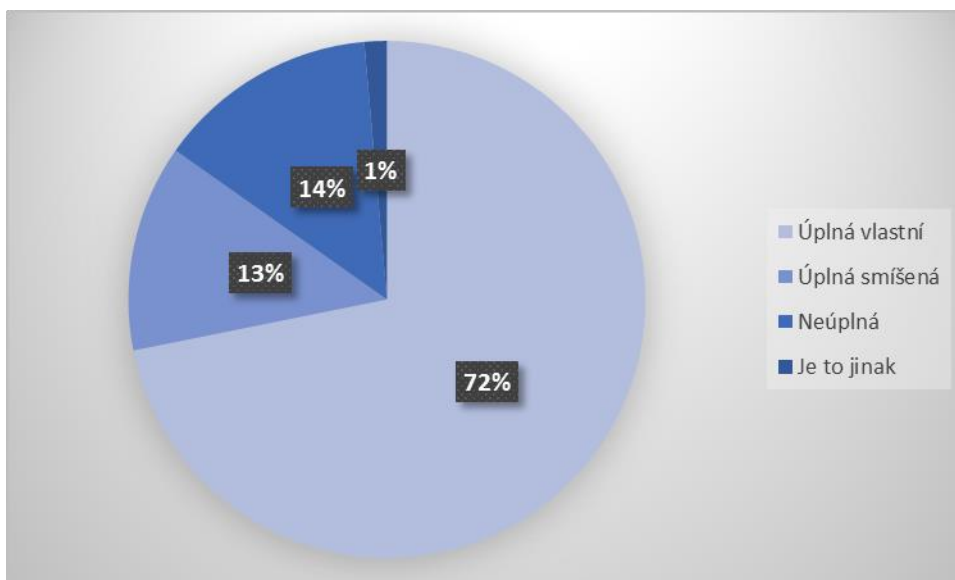
Hraní společenských her se ve volném čase věnuje alespoň jednou týdně 46 % rodin. Většinu dní společně jí 71 % rodin. U 54 % rodin probíhá sledování televize a videa *ve většině dní v týdnu*. Na společné procházky s rodinou *aspoň jednou týdně* chodí 50 % respondentů. Společnému sportování jako způsobu trávení společného času se věnuje *aspoň jednou týdně* 35 % rodin. *Aspoň někdy* si spolu rodina sedne a povídá si u 89 % respondentů. 62 % rodin spolu navštěvuje přátele a příbuzné *aspoň jednou týdně*. U 38 % rodin probíhají společné vycházky ven za účelem třeba kina, večere či něčeho dalšího *aspoň jednou týdně*.

Struktura rodin

Data výsledného souboru nás informují o struktuře rodin zkoumaných žáků. Z níže uvedeného grafu vyplývá, že většina dětí, celkem tedy 483 (72 %), žije v úplných vlastních rodinách. Další početně největší skupinou jsou děti žijící v rodině pouze s jedním rodičem, v rodině neúplné, celkem 93 dětí (14 %). U 87 dětí (13 %) nalezneme rodinou strukturu úplnou, ale smíšenou (jeden z rodičů je nevlastní). Zbylé 1 % procento žije v jiných podmínkách. Což znamená, že děti mohou žít například v dětském domově, v péči prarodiče nebo nějaká další možnost. Dohromady tedy 28 % dětí nežije v úplné vlastní rodině.

Obrázek 1.

Struktura rodin 11–15letých respondentů:

Informovanost matek a otců o volném čase jejich dětí

75,3 % dětí odpovědělo, že jejich matka ví hodně o tom, jakým způsobem tráví volný čas. Naopak u otců je to pouze 55,4 %. O svých dětech ví málo nebo neví nic pouze 22,9 % matek, kdyžto u otců je to 35,2 %. S matkou se nevidá pouze 1,5 % dětí (10 respondentů), oproti tomu s otcem se nevidá 9,1 % (61 respondentů). Odpověď chyběla od 4 respondentů.

Uvedená tabulka (tab. 2) popisuje, jak jsou informování rodiče dle jednotlivých rodinných struktur. Tabulka procentuálně zaznamenává, v kolika případech ví o volném čase dítěti oba rodiče, v kolika alespoň jeden a v kolika žádný, v závislosti na rodinné struktuře.

Můžeme tedy vyčíst, že nejinformovanější (až 63 %) jsou oba rodiče o otázce trávení volného času jejich dítěte v úplných vlastních rodinách. O způsobu trávení volného času respondentů je v úplné vlastní rodině informován minimálně jeden z rodičů v 83 % případů. U smíšené rodiny je informovanost na 75 % a u rodiny neúplné také na 75 %. 22 % dětí uvedlo, že o způsobu trávení jejich volného času není dobře informován ani jeden z jejich rodičů.

Podrobnější informace o datovém souboru, které však nejsou uvedeny v tabulce, jsou následující. Otcové o svých dětech vědí méně informací nežli matky. 94 % matek ví o volném čase dětí hodně, nebo alespoň něco. U otců je to 81 %. Matky úplných rodin (57 %) jsou informovány více nežli matky smíšených (9 %) nebo neúplných (10 %) rodin. Otcové fungující v úplné rodině (48 %), ví o svých dětech mnohem více nežli v jakékoli jiné rodinné struktuře (neúplná = 4 %, smíšená = 4 %).

Pro shrnutí můžeme říci, že rodiče žijící v úplné vlastní rodině ví o svých dětech více informací nežli rodiče fungující v jiné rodinné struktuře.

Tabulka 2.

Informovanost rodičů o volném čase jejich dětí:

Rodinná struktura	Co děláš ve volném čase?		
	žádný (%)	alespoň jeden (%)	oba (%)
Úplná vlastní	16,6	20,6	62,8
Smíšená	25,3	50,6	24,1
Neúplná	24,7	55,9	19,4

Poznámka: % - procento respondentů odpovídající daným požadavkům

Vztah mezi strukturou rodiny a volnočasovými aktivitami

Stěžejní otázkou naší práce bylo, jestli existuje vztah mezi rodinou strukturou a volnočasovými aktivitami (Tabulka 3). Tento vztah se prokázal jen u některých aktivit, kde byla p-hodnota nižší než 0,05.

Mezi aktivity závislé na rodinné struktuře řadíme *společné sportování* ($p = 0,022$). Má-li rodina strukturu smíšenou je zde šance, že spolu rodina bude sportovat až o polovinu nižší než v úplných rodinách. Vztah sportování se lehce oslabí, přibude-li do regresního modelu faktor pohlaví a věku, ale stále tento vztah platí, resp. je statisticky významný.

Dále nám regresní analýza ukázala, že existuje vztah mezi *společným jedením*, a neúplnou rodinnou strukturou ($p = 0,12$). Dle níže uvedené tabulky můžeme říci, že pokud je rodina neúplná, je zde šance, že spolu budou společně jíst o polovinu nižší než v rodině úplné. Vztah se neoslabil ani s ohledem na pohlaví a věk dítěte.

Třetí aktivitou, u které se prokázal tento vztah, je *společné navštěvování přátel*. Pouze úplná vlastní rodina poskytuje dobré podmínky pro tuto aktivitu. V obou dalších případech, ať už v rodinné struktuře smíšené, nebo neúplné se pravděpodobnost navštěvování přátel snižuje na 1/3 (smíšená $p = 0,030$ a neúplná $p = 0,039$). Vztah se mírně oslabí v obou rodinných strukturách s přihlédnutím k věku a pohlaví dítěte.

Čtvrtou aktivitou, kde se vztah prokázal jako statisticky signifikantní je *společné hraní her*. U smíšené rodiny ($p = 0,045$) je pravděpodobnost hraní her nižší než u rodiny úplné vlastní. U ostatních aktivit se vztah mezi rodinou strukturou a JFA neprokázal.

Tabulka č. 3

Vztah mezi rodinnou strukturou a volnočasovými aktivitami s vlivem pohlaví a věku:

Rodinná struktura		Rodinná struktura		vliv věku a pohlaví	
		smíšená	neúplná	smíšená	neúplná
společné sportování	OR	0,55	0,81	0,56	0,82
	95% CI	,33 - ,92	,51 - 1,29	,33 - ,95	,51 - 1,32
společné jedení	OR	0,67	0,50	0,70	0,50
	95% CI	,37 - 1,21	,29 - ,86	,39 - 1,267	,29 - ,86
společenské hry	OR	0,62	0,66	0,65	0,69
	95% CI	,39 - ,99	,42 - 1,05	,40 - 1,06	,43 - 1,1
společné procházky	OR	0,96	0,90	1,01	0,93
	95% CI	,61 - 1,52	,58 - 1,41	0,63 - 1,61	,59 - 1,47
sledování Tv nebo videa	OR	0,66	0,71	0,66	0,72
	95% CI	,42 - 1,05	,46 - 1,12	,42 - 1,05	,46 - 1,12
navštěvování přátel	OR	0,32	0,34	0,35	0,35
	95% CI	,12 - ,89	,12 - ,95	,13 - ,99	,13 - ,99
chození ven (kino, večere)	OR	0,58	0,80	0,60	0,81
	95% CI	,31 - 1,07	,42 - 1,54	,33 - 1,11	,42 - 1,56
společné povídání si	OR	1,19	0,89	1,26	0,90
	95% CI	,54 - 2,60	,44 - 1,77	,58 - 2,78	,45 - 1,81

Poznámka: OR – odds ratio (poměr šancí), CI – confidence interval (konfidenční interval)

Vztah mezi informovaností a JFA

Prokázal se také vztah mezi mírou informovanosti rodičů o volném čase dítěte a společnými rodinnými aktivitami. Ve všech případech, kdy mají informace oba rodiče, vyšla signifikance na úrovni $p < 0,05$. Největší rozdíly jsou patrné v aktivitách týkajících se chození ven, navštěvování přátel, společného jedení ($p = 0$). U společného chození ven a společného povídání si, se zvyšuje častost vykonávané aktivity už v případě, kdy je o volném čase dítěte informován alespoň jeden z rodičů ($p < 0,05$).

U většiny dalších aktivit vycházejí data tak, že pokud jsou oba rodiče informováni, častěji provozují danou společnou aktivitu. Přesně obráceně to však je u společného sportování. Zde ač jsou informováni oba rodiče, většina těchto rodičů s dětmi pohybovou aktivitu neprovozuje.

Po kontrolování vlivu faktoru pohlaví a věku se v regresních modelech ve všech případech vztah mírně oslabil (viz tabulku č. 4).

Tabulka č. 4

Vztah mezi informovaností rodičů o volném čase dítěte a volnočasovými aktivitami rodin:

Informovanost		ví jeden rodič		ví oba rodiče	
		OR	95% CI	OR	95% CI
společné sportování	OR	1,27	2,12	1,25	1,94
	95% CI	,77 - 2,09	1,35 - 3,33	,75 - 2,07	1,22 - 3,07
společné jedení	OR	1,13	2,6	1,13	2,46
	95% CI	,72 - 1,79	1,67 - 4,02	0,72 - 1,79	1,58 - 3,82
společenské hry	OR	1,02	1,93	1	1,75
	95% CI	,65 - 1,62	1,28 - 2,91	,63 - 1,60	1,15 - 2,67
společné procházky	OR	1,32	1,89	1,29	1,74
	95% CI	,84 - 2,06	1,26 - 2,85	,82 - 2,04	1,15 - 2,64
sledování TV a videa	OR	1,45	1,78	1,43	1,75
	95% CI	,93 - 2,25	1,19 - 2,67	,92 - 2,23	1,17 - 2,63
navštěvování přátel	OR	1,52	2,43	1,5	2,28
	95% CI	,97 - 2,37	1,60 - 3,67	,96 - 2,36	1,50 - 3,47
chození ven (kino, večere)	OR	2,12	2,33	2,11	2,23
	95% CI	1,3 - 3,46	1,48 - 3,66	1,29 - 3,45	1,42 - 3,52
společné povídání si	OR	2,05	2,6	2,06	4,43
	95% CI	1,07 - 3,93	1,44 - 4,70	1,08 - 3,95	1,34 - 4,43

Poznámka: OR – odds ratio (poměr šancí), CI – confidence interval (konfidenční interval)

Diskuze

Na základě našich statistických výsledků platí, že způsob trávení volného času rodin a volba aktivit se strukturou rodiny souvisí. Vztah se však neprokázal u všech JFA. Aktivity, u kterých se vztah prokázal, jsou společné *hraní her, navštěvování přátel, společné jedení a společné sportování*. Přičemž 84 % rodin společně jí. 36 % rodin spolu provozuje alespoň jednou týdně nějaký sport. 62 % rodin alespoň někdy navštěvují své přátele a 46 % rodin hraje hry aspoň jednou týdně. Tyto výsledky se o něco liší od Baďurovy (Badura et al., 2017) studie využívající data z roku 2014, kde se společnému hraní her věnuje průměrně 39 % rodin, navštěvování přátel průměrně 64 % rodin, společnému sportování 36 % rodin a společnému jedení 61 % rodin. Výsledky jsou hodně podobné v případě navštěvování přátel a společného sportování. Můžeme tedy říci, že pokud dítě žije v úplné vlastní rodině, je mnohem pravděpodobnější, že bude s rodiči provozovat tento typ aktivit více nežli v jakékoli další rodinné struktuře. Je tedy určitě zajímavé, že v úplných rodinách rodiče se svými dětmi sportují a hrají hry až o polovinu častěji nežli v rodinách smíšených. V úplných rodinách spolu o polovinu častěji společně jedí nežli v rodinách neúplných a až o dvě třetiny častěji úplné rodiny navštěvují své přátele než v rodině smíšené nebo neúplné.

Na trávení volného času má samozřejmě vliv nejen struktura, ale také pohlaví a věk dítěte. U našeho souboru se to projevilo vždy mírným oslabením zkoumaného vztahu. S věkem, dítě přestává projevat tolik zájmu o své rodiče a věnuje se více svým vrstevníkům. Mezi slabé stránky této bakalářské práce můžeme zařadit chybějící vliv ekonomického statusu na soubor. Tento faktor se do většiny prací řadí hned za vliv pohlaví a věku. Nicméně v naší práci chybělo velké množství odpovědí právě na otázky, ze kterých by se ekonomický status rodiny dal vyvodit (Badura et al., 2015; Erikson, 2015)

Výzkumu se zúčastnilo 856 respondentů. Některé dotazníky však byly vyřazeny z důvodu chybějících odpovědí či jejich nedůvěryhodnosti. Nicméně na základě tohoto datového souboru vyšlo, že struktura dnešních rodin vypadá tak, že 72 % rodin je úplných vlastních což je o něco vyšší procento rodin žijících spolu nežli uvádí Český statistický úřad (Český statistický úřad, 2018). 13 % rodin je smíšených úplných, 14 % rodin je neúplných a 1 % rodin má jinou strukturu. 28 % dětí tedy nežije v úplné vlastní rodině.

Další otázkou, kterou jsme si v práci pokládali, byla ta, jaká je míra informovanosti rodičů o volném čase dítěte dle struktury rodiny. O způsobu trávení volného času je v úplné vlastní rodině informováno 83 % rodičů. U smíšené rodiny je informovanost na 75

% a u rodiny neúplné také na 75 %. Žádné informace o tom, *jak dítě tráví svůj volný čas* nemá 22 % rodičů. Dále jsme prokázali, což se dalo také očekávat, že informovanější jsou matky nežli otcové (Bermúdez et al., 2018; Podracký, 2016). 94 % matek ví o volném čase dětí hodně, nebo alespoň něco. U otců je to 81 %. 57 % matek z úplných rodin ví hodně informací o volném čase svého dítěte, u matek, ze smíšených nebo neúplných rodin je to pouze 9 %. Otcové fungující v úplné rodině (48 %), ví o svých dětech mnohem více nežli v jakékoli jiné rodinné struktuře (neúplná = 4 %, smíšená = 4 %). Až 61 (což je 9,1 %) respondentů z 856 nemá se svým otcem kontakt, což je oproti matkám šestinásobně vyšší číslo. Rodiče, žijící v úplné vlastní rodině ví o svých dětech více informací nežli rodiče fungující v jakékoli jiné rodinné struktuře.

Prokázal se vztah mezi informovaností rodičů a všemi volnočasovými aktivitami. Ve chvíli, kdy mají informace o volném čase dítěte oba rodiče zvyšuje se šance, že spolu budou provozovat zmíněné volnočasové aktivity. Slabou stránkou je však v tomto případě „průřezový“ design výzkumu, který je sestaven z otázek tak, že nemůžeme vyvodit, zdali má vliv informovanost na JFA nebo JFA na informovanost rodičů či jakýkoli další vztah, který by zde mohl být. Víme tedy pouze, že vztah existuje. Největší rozdíly jsou patrné v aktivitách týkajících se chození ven, navštěvování přátel, společného jedení. U společného chození ven a společného povídání si, se zvyšuje četnost vykonávané aktivity už v případě, kdy je o volném čase dítěte informován alespoň jeden z rodičů. Je pravděpodobné, že nízké procento účasti rodin (36 %) na sportovních aktivitách může být právě proto, že se jedná o aktivitu, která je časově i možná finančně náročná a nejde provozovat každý den tak jako třeba sledování televize. Nicméně studie z České republiky potvrdila, že aktivní trávení volného času rodin (sport a procházky) zaznamenaly od roku 2002 do roku 2014 nárůst (Vokacova, Badura, Pavelka, Kalman, & Hanus, 2016)

Co se týče dotazníku, byl vybrán spolehlivý nástroj pro realizování naší studie (Sweeting, West, & Richards, 1998). Co však může být nevýhodou je dichotomizace neboli sloučení dat. Zvláště u JFA, kdy jsme četnost aktivit podělili pouze na dvě skupiny z pěti možných variant (*dělá často* nebo *nedělá nikdy*) (viz kapitolu metodika).

Pro shrnutí můžeme tedy říci, že struktura rodiny způsob trávení volného času ovlivňuje. Vztah se prokázal u společného sportování, společného hraní her, společného navštěvování přátel a společným jedením. Pokud tedy rodina funguje v úplné vlastní rodině, je více pravděpodobné, že bude vykonávat společně tyto aktivity. Podobné informace máme o informovanosti rodičů. Pro dítě i rodiče je nejlepší fungovat v úplné vlastní rodině.

Rodiče takto žijící vědí o svých dětech více informací nežli v jakékoli jiné rodinné struktuře. Vztah s informovaností o volném čase dětí byl prokázán u všech aktivit.

Závěr

Nejvyužívanější aktivitou rodin v Olomouci a okolí je společné jedení. Až 84 % dětí potvrdilo, že tuto aktivitu doma společně provozují. Oproti tomu nejméně využívanou aktivitou je společné sportování, to probíhá pouze u 36 % rodin.

Vztah mezi rodinnou strukturou a způsobem trávení volného času rodin prokazatelný je. U čtyř JFA dochází k významnému rozdílu mezi strukturou úplné vlastní rodiny a neúplnou či smíšenou rodinou. Aktivita, u které se vztah prokázal, jsou společné *hraní her, navštěvování přátel, společné jedení a společné sportování*. Můžeme tedy říci, že pokud dítě žije v úplné vlastní rodině, je mnohem pravděpodobnější, že bude s rodiči provozovat tento typ aktivit až o polovinu více nežli v jakékoli další rodinné struktuře. K JFA a rodinné struktuře jsme přidali i další faktor, a to pohlaví a věk, který tento vztah mírně oslabil.

Na základě našeho datového souboru vyšlo, že struktura dnešních rodin vypadá tak, že 72 % rodin je úplných vlastních, 13 % rodin je smíšených úplných, 14 % rodin je neúplných a 1 % rodin má jinou strukturu. V úplné vlastní rodině nežije 28 % dětí.

Další otázkou, kterou jsme si v práci pokládali, byla ta, jaká je míra informovanosti rodičů. O způsobu trávení volného času je v úplné vlastní rodině informováno 83 % rodičů. U smíšené rodiny je informovanost na 75 % a u rodiny neúplné také na 75 %. Žádné informace o tom, *jak dítě tráví svůj volný čas*, nemá 22 % rodičů. U matek i u otců je nejlepší, aby fungovali v úplné vlastní rodině, jsou potom lépe informováni o volném čase svého dítěte nežli rodiče struktur jiných.

Další cíle byly zaměřeny na nejčastější aktivitu, kterou dnešní rodiny tráví společný čas a vztah mezi informovaností rodičů a JFA. Nejčastější aktivitou, kterou spolu rodiny provozují je společné jedení a vztah mezi informovaností obou rodičů a JFA se jednoznačně prokázal u všech aktivit.

Souhrn

Součástí každé zdravé společnosti by měla být fungující rodina. Rodina je základ, pro každého z nás. Z rodiny přijímáme vnímání morálky, způsob života, přístup k druhým lidem i svému volnému času. Rodina by měla být místem, kde se cítíme dobře a bezpečně. Ač je rodina tématem mnoha vědních oborů (psychologie, sociologie, pedagogika), jedná se o stále aktuální téma.

V teoretické části jsme definovali základní pojmy týkající se volného času, rodiny a zkoumané věkové kategorie.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jestli existuje vztah mezi rodinnou strukturou a společnými volnočasovými aktivitami u 11–15letých dětí. Navazujícími cíli bylo

posoudit míru informovanosti rodičů o volném čase jejich dětí v závislosti na struktuře rodiny, dále zjistit, kterými společnými aktivitami tráví dnešní rodiny svůj volný čas nejčastěji a posoudit vztah mezi společnými aktivitami a informovaností rodičů o volném čase jejich dětí. Pro výzkum byla sesbírána data z okolí Olomouce a posléze modifikována do elektronické podoby.

Výsledky byly prezentovány v tabulkách, grafech a podrobně doplněny v samotném textu. Na základě našich výsledků jsme vyvodili závěr, že rodinná struktura souvisí s trávením společného volného času rodin u 11–15letých dětí. Míra informovanosti o volném čase je lepší u matek nežli u otců. U matek i otců je lepší ve chvíli, když fungují v úplné vlastní rodině. Nejčastější společnou aktivitou dnešních rodin je společné jedení a nejméně často provozovanou pak společné sportování. Mezi informovaností rodičů a JFA se vztah prokázal u všech aktivit.

Summary

Basic for every culture should be a functioning family. Family is basic for each of us. From the family, we accept moral perceptions, lifestyle, relationship to other people and relation to leisure time. The family should be a place where we feel good and safe. Although the family is the subject of many scientific disciplines (psychology, sociology, pedagogy, ...), it is still a problematic and unresolved topic.

In the theoretical part of the thesis, we defined the basic concepts relating to leisure time, family and age groups.

The main goal of this work was to find out relationship between family structure and joint family activities in children 11-15 year olds. The next goals were to assess the level of awareness parents about free time their children depending on the family structure, which joint activity of today's families spend their free time the most often and to assess the relationship between joint activities and parents' awareness of their children's free time. The data for the research collected from Olomouc and then modified into the electronic form. Next time we worked with them.

The results were presented in tables, charts and described in detail in the text. Based on our results, we concluded that the family structure affects the leisure time of families in children 11-15 year olds. The level of free time awareness is better for mothers than for fathers. And that mothers and fathers are better off when they are in their own family. The most often activity of today's families is common eating and the least frequent joint sports. The relationship between parents and JFA has been demonstrated in all activities.

Referenční seznam

- Badura, P., Geckova, A. M., Sigmundova, D., Van Dijk, J. P., & Reijneveld, S. A. (2015). When children play, they feel better: Organized activity participation and health in adolescents Energy balance-related behaviors. *BMC Public Health*, *15*.
<https://doi.org/10.1186/s12889-015-2427-5>
- Badura, P., Madarasova Geckova, A., Sigmundova, D., Sigmund, E., van Dijk, J. P., & Reijneveld, S. A. (2017). Do family environment factors play a role in adolescents' involvement in organized activities? *Journal of Adolescence*, *59*, 59–66.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.05.017>
- Badura, P., Madarasova Geckova, A., Sigmundova, D., Sigmund, E., van Dijk, J. P., & Reijneveld, S. A. (2018). Can organized leisure-time activities buffer the negative outcomes of unstructured activities for adolescents' health? *International Journal of Public Health*. <https://doi.org/10.1007/s00038-018-1125-3>
- Badura, P., Sigmund, E., Geckova, A. M., Sigmundova, D., Sirucek, J., Van Dijk, J. P., & Reijneveld, S. A. (2016). Is participation in organized leisure-time activities associated with school performance in adolescence? *PLoS ONE*, *11*(4).
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0153276>
- Bermúdez, A. M., García, R. M., & Varela-garrote, L. (2018). Tiempos de ocio compartidos en familia: Una lectura socioeducativa de la realidad gallega 1 interpretation of the galician situation lazer e tempos partilhados com a família. *Journal of Research in Social Pedagogy*, 71–83. <https://doi.org/10.7179/PSRI>
- Berntsson, L. T., & Ringsberg, K. C. (2014). Swedish parents' activities together with their children and children's health : A study of children aged 2 – 17 years. *Scandinavian Journal of Public Health*, *42*(July), 41–51.
<https://doi.org/10.1177/1403494814544901>
- Bjarnason, T., Andersson, B., & Choquet, M. (2003). Alcohol culture , family structure and adolescent alcohol use: Multilevel modeling of frequency of heavy drinking among 15-16 year old students in 11 European countries. *Journal of Studies on Alcohol*, *64*(2), 200–208. <https://doi.org/10.15288/jsa.2003.64.200>
- Bjarnason, T., Davidaviciene, A., Miller, P., Nociar, A., Pavlakis, A., & Stergar, E. (2003). Family structure and adolescent cigarette smoking in eleven European countries. *Addiction*, *98*(6), 815–824. <https://doi.org/10.1046/j.1360-0443.2003.00395.x>
- Blackshaw, T. (2010). *Leisure*. London: Routledge.

- Brouwer, S. I., Küpers, L. K., Kors, L., Sijtsma, A., Sauer, P. J. J., Renders, C. M., & Corpeleijn, E. (2018). Parental physical activity is associated with objectively measured physical activity in young children in a sex-specific manner: The GECKO Drenthe cohort. *BMC Public Health*, 1–10. <https://doi.org/10.1186/s12889-018-5883-x>
- Bucksch, J., Sigmundova, D., Hamrik, Z., Troped, P. J., Melkevik, O., Ahluwalia, N., ... Inchley, J. (2016). International trends in adolescent screen-time behaviors from 2002 to 2010. *Journal of Adolescent Health*, 58(4), 417–425. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2015.11.014>
- Busschaert, C., Scherrens, A. L., De Bourdeaudhuij, I., Cardon, G., Van Cauwenberg, J., & De Cocker, K. (2016). Socio-ecological variables associated with context-specific sitting time in belgian older adults: A one-year follow-up study. *PLoS ONE*. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0167881>
- Caldwell, L. L., & Faulk, M. (2013). *Adolescent leisure from a developmental and prevention perspective. Positive Leisure Science: From Subjective Experience to Social Contexts*. Springer, Dordrecht.
- Český statistický úřad. (2018). Úhrnná rozvodovost v letech 1950 - 2017. Retrieved from <https://www.czso.cz/csu/czso/uhrnna-rozvodovost-v-letech-1950-2017>
- Chan, D. K., Lonsdale, C., & Fung, H. H. (2012). Influences of coaches, parents, and peers on the motivational patterns of child and adolescent athletes. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 22(4), 558–568. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2010.01277.x>
- Erikson, E. H. (2015). *Životní cyklus rozšířený a dokončený: Devět věků člověka*. Praha: Portál.
- Família, E. M., Arazuri, E. S., Sáenz, M., Ocón, D. E. J., Cano, R., Rioja, U. De, & Valladolid, U. De. (2018). Actitudes de padres e hijos hacia un ocio attitudes of parents and children towards shared family leisure attitudes de pais e filhos face a um lazer compartilhado. *Journy of Research in Social Pedagogy*, 59–70. https://doi.org/10.7179/PSRI_2018.32.05
- Forde, C., & Hussey, J. (2015). How children use active videogames and the association between screen time and physical activity. *Games for Health Journal*, 4(4), 312–317. <https://doi.org/10.1089/g4h.2014.0135>
- Fromm, E. (2001). *Mít, nebo být?* Praha: Aurora.
- Hájek, B., Hofbauer, B., & Pávková, J. (2008). *Pedagogické ovlivňování volného času:*

- Současné trendy*. Praha: Portál.
- Henriksen, P. W., Ingholt, L., Rasmussen, M., & Holstein, B. E. (2015). Physical activity among adolescents: The role of various kinds of parental support. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 1–6. <https://doi.org/10.1111/sms.12531>
- Hodaň, B. (2002). *Volný čas a jeho současné problémy : Sborník příspěvků přednesených na vědeckém sympoziu v Olomouci, ve dnech 20. a 21. května 2002*. Olomouc: Hanex.
- Hofbauer, B. (2004). *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál.
- Huppertz, C., Bartels, M., Zeeuw, E. L., Beijsterveldt, van C. E. M., Hudziak, J. J., Willemsen, G., ... Geus, de E. J. C. (2016). Individual differences in exercise behavior: Stability and change in genetic and environmental determinants from age 7 to 18. *Behavior Genetics*, 46(5), 665–679. <https://doi.org/10.1007/s10519-016-9799-x>
- Isensee, B., Suchert, V., Hansen, J., Weisser, B., & Hanewinkel, R. (2018). Effects of a school-based pedometer intervention in adolescents: 1-year follow-up of a cluster-randomized controlled trial. *Journal of School Health*, 88(10), 717–724. <https://doi.org/10.1111/josh.12676>
- Kapetanovic, S., Skoog, T., Bohlin, M., & Gerdner, A. (2019). Aspects of the parent-adolescent relationship and associations with adolescent risk behaviors over time. *Journal of Family Psychology*, 33(1), 1–11. <https://doi.org/10.1037/fam0000436>
- Kaplánek, M. (2017). *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál.
- Kovacevic-Lepojevic, M. (2017). Parental monitoring and rule-breaking behaviour in secondary school students. *Zbornik Instituta Za Pedagoska Istrazivanja*, 49(1), 99–115. <https://doi.org/10.2298/ZIPI1701099K>
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.
- Lawler, M., Heary, C., & Nixon, E. (2017). Variations in adolescents' motivational characteristics across gender and physical activity patterns: A latent class analysis approach. *BMC Public Health*, 17. <https://doi.org/10.1186/s12889-017-4677-x>
- Lehnert, M., Kudláček, M., Háp, P., & Bělka, J. (2014). *Sportovní trénink I*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Retrieved from <https://publi.cz/books/148/02.html>
- Leman, K. (2000). *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál.
- López-Sintas, J., Rojas-Defrancisco, L., & García-Ivarez, E. (2017). Home-based digital leisure: Doing the same leisure activities , but digital. *Cogent Social Sciences*, 24(1), 1–14. <https://doi.org/10.1080/23311886.2017.1309741>
- Machonin, P., Tuček, M., Holda, D., Kostelecký, T., & Kroupa, A. (1996). *Česká společnost v transformaci*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

- Mahoney, J. L., Larson, R. W., & Eccles, J. S. (2005). *Organized activities as contexts of development*. New York: London: Psychology press.
- Mäkelä, S., Aaltonen, S., Korhonen, T., Rose, R. J., & Kaprio, J. (2017). Diversity of leisure-time sport activities in adolescence as a predictor of leisure-time physical activity in adulthood. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 27(12), 1902–1912. <https://doi.org/10.1111/sms.12837>
- Newman, D. B., Tay, L., & Diener, E. (2014). Leisure and subjective well-being: A model of psychological mechanisms as mediating factors. *Journal of Happiness Studies*, 15(3), 555–578. <https://doi.org/10.1007/s10902-013-9435-x>
- Nickel, H. (1972). *Entwicklungspsychologie des Kindes- und jugendalters*. Bern: Hans Huber.
- Podracký, V. (2016). *Návrat k domovu: Řešení pro Evropu: Návrat k rodině, k občanské společnosti, k obci, k národu a ke státu*. Praha: Centrum české historie.
- Poulain, T., Baber, R., Vogel, M., Pietzner, D., Kirsten, T., Jurkutat, A., ... Kiess, W. (2017). The life child study: A population-based perinatal and pediatric cohort in Germany. *European Journal of Epidemiology*, 32(2), 145–158. <https://doi.org/10.1007/s10654-016-0216-9>
- Průcha, J. (1999). *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha: Portál.
- Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2001). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
- Řehák, J. (2015). *SPSS - Praktická analýza dat*. Brno: Computer Press.
- Říčan, P. (2014). *Cesta životem*. Praha: Portál.
- Rojek, C. (2005). *Leisure theory: Principles and practice. Principles and Practice*. England: Palgrave.
- Savina, E., Garrity, K., Kenny, P., & Doerr, C. (2016). The Benefits of Movement for Youth: a Whole Child Approach. *Contemporary School Psychology*, 20(3), 282–292. <https://doi.org/10.1007/s40688-016-0084-z>
- Shaw, S. (2001). Purposive leisure: Examining parental discourses on family activities. *Leisure Sciences*, 23(4), 217–231. <https://doi.org/10.1080/01490400152809098>
- Sigmund, E., & Sigmundova, D. (2011). *Pohybová aktivita pro podporu zdraví dětí a mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Sigmundová, D., Sigmund, E., Bucksch, J., Baďura, P., Kalman, M., & Hamřík, Z. (2017). Trends in screen time behaviours in czech school children between 2002 and 2014: HBSC study. *Central European Journal of Public Health*, 25(88), S15–S20. <https://doi.org/10.21101/cejph.a4822>

- Slepičková, I. (2000). *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum.
- Smith, H. (2004). *Děti a rozvod*. Praha: Portál.
- Steinberg, E. A., & Drabick, D. A. G. (2015). A developmental psychopathology perspective on ADHD and comorbid conditions: The role of emotion regulation. *Child Psychiatry and Human Development*, 46(6), 951–966. <https://doi.org/10.1007/s10578-015-0534-2>
- Strauss, M., Przybyłek, B., Dworrak, T., Dworrak, B., Leischik, R., & Brzęk, A. (2018). How does the activity level of the parents influence their children's activity? The contemporary life in a world ruled by electronic devices. *Archives of Medical Science*, 14(1), 190–198. <https://doi.org/10.5114/aoms.2018.72242>
- Sweeting, H., West, P., & Richards, M. (1998). Teenage family life, lifestyle and life chances: Associations with family structure, conflict with parents and joint family activity. *International Journal of Law*, 12(1), 15–46. <https://doi.org/doi.org/10.1093/lawfam/12.1.15>
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- Van der Eecken, A., Spruyt, B., & Bradt, L. (2018). Parental encouragement and autonomy-granting and adolescents' use of organized and unorganized leisure time. *Young*, 26(4). <https://doi.org/10.1177/1103308817714919>
- Vokacova, J., Badura, P., Pavelka, J., Kalman, M., & Hanus, R. (2016). Brief report: Changes in parent-adolescent joint activities between 2002 and 2014 in the Czech Republic, Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study. *Journal of Adolescence*, 51, 1–5. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.05.006>
- Wehrmeister, F. C., Buffarini, R., Wendt, A., Neves, G., Flores, R., Lopes, J., ... Menezes, A. M. (2018). Association between leisure-time activities and school failure in adolescents: The 1993 Birth Cohort. *Public Library Science*, 13(11). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0205793>
- World Health Organization. (2004). Global recommendations on physical activity for health. *Scandinavian Journal of Nutrition*, 48(2). <https://doi.org/10.1080/11026480410034349>

